

Veteraner har nu åter tid att ta till boken

Det är i år femtio år, sedan det första studiecirkelbiblioteket startades i logen Morgonstjärnan i Gunnarskog. Vid årsskiftet försvann det sista av de bibliotek inom kommunen som startas inom logerna där, då logen Sveas bibliotek sammanslogs med kommunbiblioteket. Bland dem som voro med från början har elektriker Fridolf Skeppstedt vid Järperudsforsen och hemmansägare Daniel Johansson vid Bäckén i Bortan, berättat några minnen hur biblioteken på dessa platser inom logerna kommo till — en kväll när kölden knäppte i knutarna på den nyrestaurerade gamla gården Bäckén i Bortan.

Daniel Johansson, Bäckén, Bortan, har numera tid att läsa igen sedan han lämnat sina kommunala uppdrag.

När Gunnarskogs kommunala biblioteksstyrelse startade folkbiblioteket, så var det i utsikt att många studiecirkelbibliotek skulle anslutas. Och enbart Godtemplarorden har släppt till inte mindre än sex, och alla med förnämliga boksamlingar. Det är logerna i Bortan, Järperud, Stommen och nu sist Sälboda som överlämnat sina bibliotek, och dessutom har man fått de nedlagda logernas bibliotek i Fredros och Bogen. Och det är många glädjestunder som de små biblioteken skänkt de ofta små och avsidens liggande byarnas befolkning. Det har många vittnat om. Inte minst gjorde dåvarande finansministern Per Edvin Sköld detta vid studiecirk-larnas femtioårsjubileum 1952 i ett tal, då han erkände att det lilla biblioteket i hans hemsocken varit ett formligt universitet i all sin enkelhet.

Landets små lågor.

Det var ingen tillfällighet att just i Värmland biblioteksiden inom Godtemplariogerna fick en stark utbredning. Det är många samverkande orsaker, men de allra främsta var att Värmland var ute så tidigt, att studiecirkelnas skapare lektor Oscar Olsson i början på seklet var läroverksadjunkt i Karlstad och omkring sig samlade dem som då var allra mest verksamma — ungdomar sådana som Valdemar Dahlgren, Jalmar Furuskog, Venzel Björk-hagen, Oskar Stjerne. Han hade ett gott stöd av Karlstads-Tidningens redaktör Mauritz Hellberg, och Karlstads-Tidningen understödde också biblioteken ekonomiskt under många år.

Fulmakt som studieledare sedan 1909.

Fridolf Skeppstedt kan i år fira 50-årsjubileum som studieledare. Han har fullmakt på det, utfärdad av självaste Oscar Olsson. Och den gäller att han ska få vara ledare för Godtemplarordens studieverksamhet i logen nr 1899 Morgonstjärnan och är dagtecknad den 11 maj 1909, således långt efter det studiecirkelns årsrapport den 1 maj kom ordensstudieledaren tillhanda för det första verksamhetsåret. Men det kom flera och Fridolf Skeppstedt ledde cirklar omkring de få böckerna som de kunde skaffa sig.

De första böckerna samhälls- och nykterhetslitteratur.

Innan vi reser för att träffa samman med den gamle bibliotekarien och studieledaren Daniel Johansson i logen Valkyrian, så visar hr Skeppstedt några av de första böckerna, som de fick till biblioteket 1909. Det var skrifter om nykterhets- och samhällsfrågor, som de satte in i det lilla skåpet i Folkets Hus i Järperud. Och där fingo de inte stå länge. Det syns granneligen att de äro lästa många gånger. Fastän de inte tillhör den lättare sorten, så lästes och diskuterades de flitigt på studiemötena.

Biblioteket i Järperud är kvar i Folkets Hus som en filial till huvudbiblioteket i Stommen. De gamla böckerna äro också kvar och en del har bundits om. Men de allra första äro blott rariteter som aldrig lånas ut numera. De höra till biblioteket i Folkets Hus, som ligger i en glänta i ett skogsbälte mellan byarna. Folkets Hus i Järperud har förresten en arkitektur som ger uttryck för de drömmar som de unga drömde i seklets början. Det är rödfärgat och på de vita fönsterfodren är det utskurna hjärtan. Det byggdes med anslag från Värmländska Folketshusfonden, som skapades

Fridolf Skeppstedt, bibliotekspionjär i Gunnarskog.

av red. Mauritz Hellberg och fabrikör Harald Vadman i Molkom, och som de fingo hjälp till av Ellen Key under hennes besök i Värmland.

Två som håller fast vid sin ungdoms ideal.

— Så snart logen Valkyrian hade bildats i Bortan, bildades det studiecirklar och startades bibliotek, talar Daniel Johansson om, när vi kommit in i det gästvänliga hemmet Bäckén i Bortan. Daniel Johansson och Fridolf Skeppstedt har var och en i sin by varit med om detsamma. De har brutit mark för folkrörelserna och ställt om så att de unga fått ideal att leva för. Bägge har de tjänat kommunen inom styrelser och

nämnder, och nu dragit sig tillbaka och fått lite mera tid att läsa böcker. Daniel Johansson gick förresten ur fullmäktige nu vid nyåret efter 32 år, och han har dessutom under en mycket lång tid varit skolstyrelsens ordförande.

Men, de har idealen kvar sedan de var ungt och nu när de kommit samman, så nog finns det minnen. Det blir glimtar från osjälviskt kulturarbete som egentligen är en stor del av bygdens egen lilla kulturhistoria.

De första årens arbete i cirklar och bibliotek, där de strävat att komma till rätta med de nya idéer som böckerna förde med sig är mest spännande. De talar om hur medlemmarna i cirklarna

gingo långa vägar för att få byta böcker och resonera om deras innehåll. Det var ynglingar som låg långt borta i skogarna på virkeskörning om vintern, men nog gingo de milen för att få vara med på studiemötena. De få böcker som de samlat pengar till genom att tillskjuta belopp själva, lästes över på en vinter.

Böckerna cirkulerade mellan medlemmarna.

När de fingo den första bok-sändningen i Järperud, så hjälpte en yngling från Karlstad, som tillfälligtvis befann sig i bygden, till att genom lottning sätta upp en lista över hur böckerna skulle cirkulera mellan medlemmarna under året.

— Det var inte mer än 13 böcker som vi började med, berättar Fridolf Skeppstedt. "Revoit" av Rösjö lästes och diskuterades med liv och lust. Och bland de böcker som de fingo var nykterhetsromanen "Huset i skogsbrynet" och reseskildringen "På Amazonflodens stränder". I övrigt var det efter en lista som Oscar Olsson satt upp till hjälp åt studiecirk-larna. Bland de första böckerna var också Verdandis småskrifter, som rekvirerades hos ordensstudieledaren, då det därigenom beviljades en avsevärd rabatt, på vissa böcker ända upp till 35 å 40 procent.

När Strindberg kom till byn.

I Bortan startades biblioteket 1913 berättar Daniel Johansson. Och då kommo Strindbergs och Hamsums böcker till Bortan. Och det är inte fritt utan Daniel Johansson suger på boktitlarna som

barn på karameller, när han talar om "Hemsöborna" och "Markens gröda". Viktor Rydberg och Ibsen var också rikligt företrädda, och de diskuterades flitigt i studiecirk-larna. Biblioteket har under årens lopp haft sitt hemvist i flera lokaler, ibland i skolan och under en tid i ett hem i byn. Men lästes gjorde böckerna och så refererades de vid sammanträdena. Det var den första tidens bildningsarbete, innan det blev aktuellt med fritidssysselsättning. Och det var på den snålt tillmätta fritiden som de lästes.

Katalogiserade biblioteket med provskrivmaskin.

— En vinter katalogiserade vi biblioteket enligt klassificeringssystemet. Vi hade emellertid ingen skrivmaskin, men då fingo vi seatt en firma lämnade ur provmaskiner, berättar Daniel Johansson, och då sände vi efter en samtidigt som vi skrev katalogkorten för biblioteket, så lärde vi oss skriva nödtorftigt med ett finger på skrivmaskin.

Det är många värdefulla stunder som biblioteken och studiecirk-larna gett de båda riktigt äkta "läsarna" i var sin by i Gunnarskog. Nu gläds båda åt att biblioteksfrågan lösts under de sista åren. Det är klart att de höra till de flitigaste lånarna, nu när de lämnat de offentliga uppdragen och fått bättre tid att läsa på fritiden.

Esto.